

Posudek bakalářské práce Martiny Hudečkové
Kontrastivní přístup k výuce češtiny u českých neslyšících

Bakalářská práce Martiny Hudečkové nepochybně odráží její zájem o výuku češtiny pro neslyšící žáky / studenty, srov. např. její účast v lektorském kursu *Čeština ve výuce neslyšících 2009-2011*, který autorce pro zpracování tématu práce nepochybně poskytl dobrý základ.

Své téma zasazuje autorka do širokého rámce výuky češtiny vůbec, zvl. do rámce výuky češtiny jako druhého / cizího jazyka. Opírá se přitom (vedle přednášek pronesených v rámci výše zmíněného kursu) o rozsáhlou odbornou literaturu, která je k dispozici, a shrnuje poznatky v odborné literatuře obsažené. Z odborné literatury jednak cituje (obvykle, ne vždycky, srov. s. 22, s vyznačením citátu a odkazem včetně uvedení stránky), jednak ji – obvykle bez odkazu na stránku využitého textu (viz např. s. 31 aj. aj.) – parafrázuje; ověření hranic mezi parafrází, citátem a vlastním textem autorčiným je navíc vzhledem k tomu, že zhusta se v práci uvádějí poznatky všeobecně známé, nad možnostmi posuzovatele.

Text práce opřený o využití existující odborné literatury tvoří větší část práce (s. 10-47); s. 48-55 jsou věnovány popisu vybraných učebnic češtiny (je otázka, zda mezi ně řadit i titul *Čtení nás baví* označený už v podtitulu jako *úvod do literatury pro žáky ZŠ pro sluchově postižené*). V kap. 4 Výuka češtiny a kontrastivní přístup (zvl. v 4.3. Předpoklady a podmínky pro využití kontrastivního přístupu ve výuce) by čtenář očekával, že do podkapitoly věnované popisu učebnic bude výrazněji začleněno hledisko kontrastivní; pokud je zmíněno, stálo by za to uvést (i vzhledem k tématu práce), jak konkrétně se v popisovaných učebnicích kontrastivního přístupu využívá (formulace typu: „Gramatika ... zaměřuje se na rozdíly mezi češtinou a českým znakovým jazykem, na jejichž základě současně poukazuje na jevy, ve kterých neslyšící často chybují“ na s. 52 jsou poněkud obecné).

Ke kapitolám 1 – 4.3 mám několik otázek / poznámek (některé z nich zde uvádím „chronologicky“) a prosím autorku, aby se k nim při obhajobě vyjádřila:

- Na s. 21 píše autorka o tom, že při produkci písemného projevu je potřeba uplatnit znalosti z oblasti lexikologie a gramatiky – to pro projev mluvený neplatí?
- Mění se tvar slova v izolační angličtině i jinak než příponou -s v plurálu (s. 27)?
- Servusová (viz s. 32) řadí český znakový jazyk mezi jazyky polysyntetické. Jaké argumenty by kol. Hudečková pro toto tvrzení uvedla? Jsou to ty, které po charakteristice českého znakového jazyka jako polysyntetického bezprostředně následují?
- Z formulace na s. 33 by vyplývalo, že na rovině morfologické „jsme zvyklí“ dělit slovo na morfémy, při popisu znakového jazyka „... ne každý znak lze rozdělit na morfémy“. To tedy např. v češtině (a pro slovo) neplatí, tj. nelze říci (abych parafrázovala autorku), že ne každé slovo lze rozdělit na morfémy?
- Na s. 33-34 jsou ne zcela konzistentně charakterizovány gramatické významy českého slovesa – mohla by je autorka vymezit konzistentněji?
- Jak bychom „pomocí těchto kategorií“ (viz otázka předchozí) popsali „některá slovesa ČZJ“? Mohla by autorka uvést, která slovesa má na mysli – a uvést konkrétní příklad?
- Podobně bych prosila o konkrétní příklad (vztahený k výuce konkrétního jevu cizího jazyka) postupu označeného jako Brainstorming (s. 42).
- Na s. 45 se píše, že „Jako jeden z prvních ... (pádů, AM) bývá vykládán akuzativ, protože u něj nedochází k příliš mnoha změnám ...“. Zajímalo by mne, jak by ony „změny“ autorka z lingvistického úhlu pohledu charakterizovala a doložila na konkrétních příkladech, a také to, zda by k zařazování akuzativu jako pádu vyučovaného v prvním pořadí mohly vést ještě nějaké jiné důvody.

Je škoda, že kapitola, v níž by autorka mohla zúročit poznatky existující odborné literatury, jež jsou rekapitulovány v prvních částech práce, je kapitolou stojící vlastně na okraji (zabírá jen tři stránky, s. 56-59). Skutečnost, že autorka neměla (nebo měla malou) oporu ve zdrojové literatuře (a v podstatě tedy nebylo co reprodukovat), se do zpracování této části práce promítá dost výrazně – paradoxně se tu vůbec neobjevuje (lingvistické!) pojmenování tvaru, jenž je pro tvoření minulého času podstatný, tento tvar se zaměňuje s tvarem minulého času (s. 58: „... „u těchto sloves bude potřeba si tvoření minulého času zapamatovat...“; „... že pomocné sloveso být užíváme vždy v přítomném čase, kdežto významové sloveso být převedeme do minulého času a doplníme o pomocné být v přítomném čase“: tedy výsledný tvar bude: byla jsem + jsem nebo jsem + byla jsem??!!). Informace o tvoření minulého času jsou přitom dostupné i v té nejstručnější mluvnici češtiny: její užití by autorce umožnilo vyjadřovat se poněkud „lingvističtěji“ než např. jinde na s. 58). Autorka ale (viz seznam literatury) očividně s žádnou mluvnicí češtiny nepracovala. Mohla by kol. Hudečková při obhajobě pojmenovat onen tvar, který v její instrukci ke kontrastivní výuce minulého času absentuje? A mohla by ho usouvztažnit s dělením Holé (s. 57) na slovesa pravidelná a nepravidelná? Stranou už zde nechávám formulace typu „Pokud žáci odhalí tuto pomůcku (jednoslabičná vs. vícetřídabíčná slovesa), bude pro ně snadněji zapamatovatelná.“ (s. 58)

„Technika“ zpracování bakalářské práce je v různých aspektech různá. Pravopisně je práce v podstatě v pořádku (pravopisné nedostatky jsou jen výjimečné), ne časté jsou překlepy, stylizační problémy se objevují (např. s. 19, 20, 30, 43, 60), nikdy ale nebrání porozumění. Velmi nedbale (neznale?) je ale zpracován seznam literatury, nejen pokud jde o pravopis a překlepy. Jen např. (problémů je daleko víc): v případě autorského kolektivu se někde uvádějí všichni autoři, někdy jen první (a ostatní jsou zahrnuti pod různé zkratky: „et al.“, „a kol.“, „aj., křestní jméno většinou je, ne však vždycky, zapisováno zkratkou, někdy je, někdy není v bibliografických položkách užitá kurzíva, někdy je, někdy není označováno vydání, „In“ je psáno jednou s dvojtečkou, jindy bez, rozdílně jsou citovány diplomové práce; seznam literatury často nekoresponduje s odkazy v textu.

Závěr:

Bakalářská práce M. Hudečkové zasazuje kontrastivní přístup k výuce češtiny pro neslyšící do širokých souvislostí otázek výuky jazyka (češtiny) jako jazyka druhého /cizího, shrnuje dostupné poznatky z této oblasti i z oblasti výuky češtiny pro neslyšící. V oblasti reprodukce „cizích“ názorů se autorka pohybuje podstatně jistěji než v oblasti využití reprodukováných poznatků v samostatné práci (viz výše výrazné nedostatky v návrhu výkladu gramatického jevu – minulého času – kontrastivně).

Práce M. Hudečkové splňuje požadavky na bakalářskou práci kladené a může být podkladem k obhajobě.

Alena Macurová

12.6. 2013

Návrh klasifikace: velmi dobře (jen na základě úspěšné obhajoby)